

ПОЈАВА И РАЗВОЈ МОДЕРНИЗМА

- **Александар Поп и Стеван Тоболар, зграда Првог дунавског паробродарског друштва, 1925-1926.**
 - први продор нове европске архитектуре у београдску средину
 - Александар Поп је био асистент Петера Беренса
 - један од најбољих примера модернистичке струје експресионизма у београдској средини
 - једна од најранијих употреба јарбола у београдској архитектури
 - најављује естетику модернизма
 - у *Политици* о згради говорили као о облакодеру
 - донела дух савремене бечке и европске архитектуре у Београд
 - њена утицајност се није огледала у директном копирању, већ више у примени појединих елемената, попут еркера и јарбола
- **Милан Злоковић, породична кућа у Интернационалних бригада 76, 1927.**
 - једна од првих модернистички конципираних грађевина
 - најскупља кућа подигнута на територији Котеж-Неимара
 - неповољну позицију плаца под нагибом и на оштром углу Злоковић је претворио у предност и главну одлику остварења које ће означити прекретницу у архитектури Београда и шире
 - први пример свесног укидања косог крова у стамбеној архитектури, нарочито породичној кући
 - акцентована је паром рељефа на којима су приказане наге женске фигуре
 - покушао да избегне стандардну форму стана уводећи нешто оригиналије решење
- **Милан Шланг, кућа у Тополској 15, 1927. (срушена 2018.)**
 - истовремено са Злоковићевом кућом Милан Шланг пројектује породичну кућу у Тополској улици
 - Милан Шланг био син рабина Игњата Шланга
 - слабо пројектовао и о њему се јако мало зна
 - на основу његовог портрета може да се види да су два објекта које је пројектовао и изабрао да прикаже на свом портрету кућа у Тополској и синагога *Сукат Шалом*
 - Шлангов пројекат мање радикалан од Злоковићевог, али ипак пионирски
 - вила срушена 2018. јер није била под заштитом
- **Јарослав Прхал и Вјекослав Муршец/Јан Дубови, кућа Петра Палавинчинија, Јелене Ћетковић 6, 1928/1932.**
 - истакнуто место у пласирању принципа модерне архитектуре у београдској средини
 - употреба фасадне опеке била је некарактеристична за београдску архитектуру

- иновативни приступ ликовној обради фасаде попут истуреног спрата који са плитким балконом остварује асиметрију у односу на низ прозорских отвора у приземљу
- **Група архитеката модерног правца**
 - архитекти којима су идеје модерне архитектуре биле блиске су крајем 1928. године основали Групу архитеката модерног правца
 - оснивачи Милан Злоковић, Бранислав Којић, Јан Дубови и Душан Бабић
 - када је ГАМП основан, његови чланови још увек су пројектовали у различитим стиливима и нису били бескомпромисни модернисти
 - у њиховом прогласу није било чврстог теоријског упоришта нити критичко-аналитичког односа према сопственом раду
 - ипак, Бранислав Којић инсистирао на развоју карактеристичног стила београдске модерне архитектуре
 - први Салон архитектуре група организовала 1929. године
 - још једна изложба 1933. године
 - модернисти су махом дискутовали о композицији фасаде, док су теме као што су својства материјала и просторна организација биле у потпуности запостављене
- **Бранислав Којић, стамбена зграда у Мачванској 28, 1932.**
 - после фолклоризма, Којић се окренуо модернизму
 - супротстављене хоризонтале и вертикале
 - карактеристичне парапетне оgrade балкона које Којић употребљава
- **Бранислав Којић, кућа у Илирској 3, 1932.**
 - кућа Светислава Мародића
 - иако екстеријер модеран, ентеријер ни по чему иновативан
 - скривен кос кров иза кровне терасе
 - Којић није био против косог крова
 - сматрао да је функционалан, самим тим мора бити модеран
- **Бранислав Којић, стамбена зграда у Призренској 7, 1934.**
 - добила награду за најлепшу фасаду
 - различито третирано фасадно платно са три стране
 - размишљао о контексту „отварања” зграде ка реци
- **Бранислав Којић, палата дневног листа *Време*, 1937-1938.**
 - крајем 1930их граде се модерне пословне палате
 - којић попут Брашована користи мотив цилиндричног застакљеног степенишног тракта
- **Милан Злоковић, хотел *Жича* у Матарушкој бањи, 1931-1932.**
 - међу радикалнијим остварењима

- модернизам се лакше примењивао на хотелима, здравственим и индустријским објектима
 - попут брода
 - тераса попут палубе
 - данас у изузетно лошем стању
- **Милан Злоковић, вила Прендић, Османа Ђикића 20, 1932-1933.**
 - у јако лошем стању
 - једно од Злоковићевих најрадикалнијих остварења
 - под јаким утисајем Адолфа Лоса
 - покушај примене раумплана
 - својеврстан спој пословног и приватног простора, лекарска ординација са посебним улазом налазила се у нивоу улице, док је остатак стамбеног простора виши за метар
- **Милан Злоковић, Универзитетска дечија клиника, 1936-1940.**
 - антологијски пример модернизма
 - ужасно надзидана
 - Злоковић се угледао на Санаторијум у Паимију Алвара Алта
 - функционалан и савремен приступ био од пресудног значаја за савремену медицину и за савремени здравствени објекат
 - улога модерне архитектуре у осавремењивању здравства велика
- **Милан Злоковић, зграда Фијата, 1939.**
 - јасан утицај италијанског рационализма
 - употреба фасадне опеке и травертина
 - заобљене форме, широки прозори, безорнаментална фасада
 - перфорирана горња зона угла - кровна тераса
- **Душан Бабић, вила Марије Рајх, Сање Живановића 2а, 1931.**
 - **Душан Бабић, вила Протић, Жанке Стокић 2, 1939-1940.**
 - **Душан Бабић, вила у Османа Ђикића 9, 1933.**
 - Вила Марије Рајх заједно са вилом инжењера Протића може се сврстати међу најуспешнија остварења архитекте Душана Бабића
 - Изразито успешно решење разуђености тераса и везе са баштом
 - хоризонтални испусти на ступцима и приземљу
 - употреба рељефа и окулуса
 - многи модернисти прибегавали коришћењу хоризонталних и вертикалних испада, или неке друге врсте фасадне пластике како би се оживео изглед фасаде
- **Јан Дубови, Астрономска опсерваторија на Звездари, 1929-1931.**
 - комплекс са Управном зградом и павиљонима
 - павиљони прилагођени су поставкама функционализма
 - рељефи изведени према нацртима архитекте Бранка Крстића

- **Драгиша Брашован, палата Радничке коморе у Новом Саду, 1930-1931.**
 - карактеристично за рани европски модернизам који је преплиће са експресионизмом, Брашован овде акцентује угао, перфорира га застакљеним степенишним трактом
 - употреба фасадне опеке и скулптура радника као симболичан детаљ
 - на сличан начин употребиће скулптуру и на Команди ратног ваздухопловства у Земуну
 - употреба окулуса као декоративног детаља - контратежа скулптури
- **Драгиша Брашован, павиљон Југославије у Милану, 1931.**
 - тролисна основа
 - изражену хоризонталност павиљона пресеца вертикално постављена кубична маса са улазом
 - код Брашована увек сукобљавање маса које ствара баланс и хармонију
 - једина „декорација” слова и јарбол
- **Драгиша Брашован, породична кућа на углу Милешевске и Радослава Грујића, 1931.**
 - страдала током Другог светског рата у бомбардовању
 - искористио предност угаоне парцеле и експресионистички акцентовао обе фасаде које су се сустицале у доминантном углу наглашеном хоризонталним фугама димњака
 - Различити кубични сегменти динамизовали су целокупну визуру грађевине
 - модернистички декоративизам
- **Драгиша Брашован, вила Лазић, Булевар кнеза Александра Карађорђевића 47, 1932.**
 - стилизација модерне архитектуре
 - Брашованов низ од три окулуса
 - допадљива архитектура
 - спој кубичних и облик форми
 - хармонично контрастирање
- **Драгиша Брашован, зграда Беочинске фабрике цемента, 1934.**
 - кровну терасу акцентује перголом
 - опет попут заштитног знака три окулуса у зони мансарде
 - успешно хармонизовање хоризонтала и вертикала
- **Драгиша Брашован, Државна штампарија, 1933-1940.**
 - врхунац његовог стваралаштва
 - победио на конкурс
 - потом отишао на студијско путовање у Немачку како би изучио како се тамо граде штампарије
 - резултат функционализам на првом месту

- декоративност у његовом дотадашњем приступу сведен на минимум
- фасада попут опне превучене преко конструкције
- али опет носи одређену асоцијативност, експресивност и карактеристичан начин степеновања маса које кулминирају са цилиндричним застакљеним степенишним трактом
- **Драгиша Брашован, Команда ратног ваздухопловства, 1935.**
 - експресионистички елементи
 - опет асоцијативност кроз архитектуру
 - декоративни детаљ скулптура Икара у приземној зони
- **Драгиша Брашован, Дунавска бановина, 1935-1940.**
 - као што Команда ратног ваздухопловства подсећа на авион, тако Дунавска бановина подсећа на брод
 - само формално модерна - почива на традиционалним унутрашњим двориштима које модерна архитектура суштински одбацује
 - планирано да изградња Дунавске бановине буде највећи градитељски подухват на Балкану
 - луксузни материјали за градњу - оплата од брачког мермера
 - и ентеријер обложен мермером
 - Дугачка 180 метара, са кулом висине 42 метара
 - Брашован је првенствено и наменио да кула буде контраст у односу на изузетно дугачку зграду Бановине, те је њена функција била више естетска него функционална
- **Ђорђе Табаковић, Танурџићева палата у Новом Саду, 1936.**
- **Ђорђе Табаковић, Соколски дом у Новом Саду, 1936.**
 - безорнаменталне фасаде
 - акценат на обликовању маса
 - Ђорђе Табаковић најзначајнији новосадски модерниста
- **Миладин Прљевић/Бранко Бон и Милан Гракалић, Палата Албанија, 1938-1940.**
 - био конкурс, Бон и Гракалић победили, али нису имали лиценцу, тако да је Прљевић разрадио пројекат
 - спорови око ауторства
 - конвексно-конкавно контрастирање ради истицања угла
 - висинско истицање угла
 - Прљевић наглашавао вертикализам лезенама
 - слично као и
- **Миладин Прљевић, стамбена зграда у ул. Косанчићев венац 1, 1939.**
- **Момчило Белобрк, стамбена зграда у Добрачиној 14, 1934.**
 - млађа генерација модерниста
 - махом пројектовао стамбену архитектуру

- препознатљив дизајн улаза - концентрични кругови од антикороа или белог метала
- **Миша Манојловић и Исак Азријел/Драгиша Брашован, Дом Удружења југословенских инжењера и архитектата, 1933.**
- **Ернест Вајсман, Дом новинара, 1934-1935.**
 - Манојловић и Азриел уз Меламеда и Најмана међу јеврејским архитектима који су пропагирали радикални модернизам и функционализам
 - снажне средњоевропске везе, посебно немачке, али и француске
 - неки од њих, попут Алфреда Меламеда и највероватније Исака Азриела, су се школовали у Берлину
 - Јосиф Најман се усавршавао у Паризу
 - други попут Хуга Ерлиха и Ернеста Вајсмана, дошли из Загреба и пројектовали у Београду
 - Ерлих се школовао у Бечу, а Вајсман код Ле Корбизјеа
 - Пројекат Манојловића и Азриела за Дом УЈИА прерадио Брашован - додао неке декоративне елементе - окулус и вертикалне испусте
 - требало да буде и фасадна скулптура, али није изведено
 - Дом новинара донео хрватски и европски модернизам у Београд
 - иновације и на пољу просторне организације, не само у компоновању фасаде
- **Леонид Макшејев, стамбена зграда у Француској 16а, 1939.**
- **Леонид Макшејев, стамбена зграда у Француској 22, 1938.**
 - осим јеврејских архитектата, било је и припадника најмлађе генерације руских архитектата који су у потпуности прихватили модернистичке принципе
 - Макшејев за зграду у Француској 22 добио награду за најлепшу фасаду - то показује да је ипак модерна архитектура крајем четврте деценије била широко прихваћена у стручној јавности
- **Бранислав Маринковић, стамбена зграда у Господар Јевремовој 23, 1937.**
- **Бранислав Маринковић, стамбена зграда у Кичевској 15а**
 - Маринковић био члан ГАМП-а
 - највећи допринос дао у стамбеној архитектури
 - усавршавао се у Паризу
 - његова архитектура на линији српских модерниста
 - признао да се плашио да пројектује радикално као Вајсман и Ерлих, али им се дивио
- **Милица Крстић, Прва мушка гимназија, 1936-1938.**
 - неки архитекти почели да стварају у духу модерне архитектуре схвативши да је неопходно да иду у корак са савременим токовима
 - после доста критика за зграду Друге женске гимназије, Милица Крстић решила да промени приступ
 - наглашени степенишни тракт са јарболом десно од улаза

- модерна архитектура, као и сецесија, није настала спонтано, из природне потребе, већ више усиљено, као вид oponaшања онога што се дешавало у Европи
- чист модернизам није био опште прихваћен у ширим круговима грађанске класе